

University for Business and Technology in Kosovo

UBT Knowledge Center

Theses and Dissertations

Student Work

Fall 9-2020

REMITENCAT NE KOSOVE

Yilka Canolli

University for Business and Technology - UBT

Follow this and additional works at: <https://knowledgecenter.ubt-uni.net/etd>

Part of the [Business Commons](#)

Recommended Citation

Canolli, Yilka, "REMITENCAT NE KOSOVE" (2020). *Theses and Dissertations*. 2036.

<https://knowledgecenter.ubt-uni.net/etd/2036>

This Thesis is brought to you for free and open access by the Student Work at UBT Knowledge Center. It has been accepted for inclusion in Theses and Dissertations by an authorized administrator of UBT Knowledge Center. For more information, please contact knowledge.center@ubt-uni.net.

Kolegji UBT

Fakulteti për Menaxhment, Biznes dhe Ekonomi

REMITENCAT NE KOSOVE

Shkalla Bachelor

Yllka Canolli

Shtator / 2020

Prishtine

Kolegji UBT

Fakulteti për Menaxhment, Biznes dhe Ekonomi

Punim Diplome

Viti akademik 2011-2012

Yllka Canolli

REMITENCAT NE KOSOVE

Mentor: Profesor Feim Brava

Shtator / 2020

Ky punim është përpiluar dhe dorëzuar në përmbushjen e kërkesave të pjesshme
për Shkallën Bachelor

ABSTRAKT

Remitencat, në mbarë botën, llogariten të jenë fluksi i dytë financiar më i rëndësishëm pas ndihmave ndërkombëtare. Vitet e fundit ato po luajnë një rol gjithnjë e më të madh në zhvillimin e ekonomisë botërore. Natyra, madhësia, frekuenca, impakti i remitancave dhe faktorët që ndikojnë në vlerat e tyre, kanë tërhequr vëmendjen e shumë studiuesve dhe politikëbërësve. Qëllimi kryesor i këtij punimi është të kontribuojë në analizën e faktorëve përcaktues dhe të efekteve të remitancave në rastin e Kosovës, duke u përpjekur të plotësojë sado pak mungesat në këtë fushë kërkimi.

Në vitet e fundit remitancat kanë fituar interes në mesin e kërkuesve, krijuesve të politikave, anëtarë të shoqërisë civile dhe komunitetit ndërkombëtar për shkak të rritjes së tyre. Unë vlerësoj masat e politikave për të mbështetur remitancat në mënyrë që të rrisin fluksin e transfereve dhe përdorimin e tyre produktiv për zhvillim dhe zbutjen e varfërisë. Rezultatet nga shqyrtimi sugjerojnë se remitencat janë të dobishme në familje, komunitete dhe nivele kombëtare nëpërmjet krijimit të kapitalit njerëzor, mallrave të investimeve, zbutjen e varfërisë dhe stabilitetin makro-ekonomik. Megjithatë, studime të tjera fajësojnë remitancat për reduktimin e ofertave të punës dhe vendimeve të pjesëmarrjes, mbi konsumimin dhe më pak investime, pabarazisë, inflacionit dhe mungesës së efekteve në rritjen ekonomike.

Literatura e politikave kërkon forcimin e infrastrukturës që mbështet remitancat për të zvogëluar kostot e transaksioneve, formalizimi i flukseve të remitancave, dhe masat për rritjen e përdorimit produktiv të remitancave. Dhe nëse këto politika integrohen mirë në strategjitë më të gjera të zhvillimit kombëtar, nga remitancat mund të përfitojnë familjet e varfëra, komunitetet dhe vendet në zhvillim.

MIRËNJOHJE DHE FALENDËRIME

Falenderoj Prof. Feim Brava që me përkushtim më ndihmoi në përfundimin e temës së diplomës.

Gjithashtu, falenderoj edhe familjen dhe shoqërinë, ku në saje të tyre gjeta mbështetjen dhe kurajon për të përfunduar këtë rrugëtim të mbushur me sfida.

Gjithashtu, e falënderoj gjithë stafin akademik të Universitetit Te Biznesit dhe Teknologjise ne Prishtinë për punën dhe kontributin e tyre në diplomimin tim. Po ashtu e falënderoj stafin e këtij fakulteti për të arriturat shkencore në lëmin e edukimit dhe arsimit ekonomik, si dhe për risitë, dinjitetin dhe imazhin pozitiv që i ka dhënë këtij institucioni të lartë arsimor.

PERMBAJTJA

LISTA E FIGURAVE.....	V
FJALORI I TERMAVE.....	VI
1 HYRJE.....	1
2 SHQYRTIMI I LITERATURËS	2
2.1 Koncepti, migrimi, përkufizimi dhe tendencat e flukseve të remitancave	2
2.1.1 Llojet e remitancave	3
2.1.2 Rëndësia dhe përcaktuesit e remitancave.....	4
2.1.3 Llojet e shërbimit të remitancave	5
2.2 Faktorët që ndikojnë në të ardhurat e remitancave	6
2.2.1 Ndikimi i procesit të emigracionit në zhvillimin e vendit.....	7
2.2.2 Ndikimi në variabla të tjerë- Niveli mikro dhe makro	8
2.2.3 Pjesëmarrësit në transferin e remitancave	9
2.3 Çështje kyçe lidhur me shërbimin e remitancave	10
2.3.1 Mundësia për efekte negative nga kornizat e dobëta ligjore	10
2.3.2 Çështjet e infrastruktures.....	11
2.3.3 Mungesa e mirëkuptimit dhe transparencës në treg	11
2.3.4 Mungesa e kushteve konkurruese në treg	12
2.3.5 Rreziku	12
2.4 Karakteristikat e remitancave në Kosovë	13
2.4.1 Fenomeni i emigrimit dhe karakteristikat e saj	13
2.4.2 Kanalet për dërgimin e parave në Kosovë	14
2.4.3 Remitancat në vitin 2017.....	16
3 DEKLARIMI I PROBLEMIT	18

4	METODOLOGJIA	20
5	REZULTATET	22
6	DISKUTIME DHE KONKLUZIONE	24
7	REFERENCAT.....	27

LISTA E FIGURAVE

FIGURE 1.0. LLOJET E REMITENCAVE	4
FIGURE 2.0. STRUKTURA E SHPENZIMEVE TE REMITENCAVE	7
FIGURE 3.0. KANALET PËR DËRGIMIN E REMITANCAVE.....	16
FIGURE 4.0. LËVIZJA E REMITANCAVE NGA MAJ'16 DERI NË MAJ'2017	17
FIGURE 5.0. REMITANCAT SIPAS VENDIT TË ORIGINËS	23

FJALORI I TERMAVE

ATP Agjensionet për Transfer të Parave

BQK Banka Qendrore e Kosovës

BB Banka Botërore

ASK Agjensioni i Statistikave të Kosovës

UNDP Program i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim

BPV Bruto Produkti Vendor

IHD Investimet e Huaja Direkte

FMN Fondi Monetar Ndërkombëtar

---

1. HYRJE

Dërgesat e emigrantëve janë një nga burimet më të rëndësishme dhe të qëndrueshme të financimit të jashtëm për vendet në zhvillim. Në dy dekadat e fundit, dërgesat e emigrantëve kanë arritur nivelin e investimeve të huaja direkte.

Ngjashëm me vendet tjera, dërgesat e emigrantëve janë të një rëndësie të veçantë edhe për ekonominë e Kosovës. Dërgesat e emigrantëve në Kosovë paraqesin njërin ndër burimet kryesore të financimit të konsumit të ekonomive familjare dhe paraqesin një burim, që siguron gjendje stabile sociale duke zvogëluar ngarkesën ndaj buxhetit shtetëror. (BQK, 2013)

Dërgesat e emigrantëve përfaqësojnë një rrjedhë substanciale të burimeve financiare kryesisht nga vendet e zhvilluara të cilat janë shtete kryesore të pranimit të emigrantëve, emigrantët që dërgojnë vendet në zhvillim. Remitancat tregojnë se si migracioni i punës, nëse menaxhohet mirë, mund të luajë një rol të madh në shtëpi zhvillimi i vendit dhe të krijojë një ndikim në zvogëlimin e varfërisë. Në të vërtetë, iniciativa të ndryshme po ndërmerren në të gjithë botën për të kuptuar karakteristikat e ndërkombëtarëve remitancave dhe identifikojnë mënyrat e rritjes së ndikimit të zhvillimit në marrjen e remitancave vende.

Kjo temë paraqet një pasqyrë kritike të literaturës më të fundit mbi dërgesat e emigrantëve, rolit të tyre në Kosovë dhe lëvizjes së tyre.

Objektiv i këtij studimi është edhe të prezantohet situata aktuale e dërgesave të emigrantëve, diskutim mbi praktikën dhe politikat e përshtatshme bazuar në eksperiencat e shteteve tjera dhe implikimet potenciale për ekonominë e Kosovës.

---

2 SHQYRTIMI I LITERATURËS

2.1 Koncepti, migrimi, përkufizimi dhe tendencat e flukseve të remitancave

Për shumë kosovarë kushtet e pafavorshme politike dhe ekonomike ishin nxitje për emigrim në vendet e tjera. Sasia e konsiderueshme e remitancave që dërgohen në Kosovë tregon që megjithëse kanë kaluar më shumë se dy dekada, lidhjet mes emigrantëve dhe të afërmëve të tyre ende mbeten të forta.

Në kontekstin e konsolidimit të diasporës kosovare, një periudhë e rëndësishme e migracionit filloi në fund të viteve 1960, kur shumë kosovarëve u është dhënë mundësia për të punuar legalisht në vendet e Evropës Perëndimore si Zvicra apo Gjermania. Meqë atë kohë nuk kërkoheshin punëtorë me kualifikime të larta, kjo periudhë e emigrimit tërhoqi kryesisht kosovarët që jetojnë në zonat rurale. Ata në shumë raste kanë migruar në mënyrë individuale duke i lënë anëtarët e ngushtë të familjes së tyre në Kosovë.

Një valë tjetër e emigrimit ka filluar në fillim të viteve 1990, pas revokimit të statusit kushtetues të Kosovës të 1974, dhe shpërbërjes së Republikës Socialiste Federative të Jugosllavisë. Kjo periudhë është shënuar kryesisht me rastet e migracionit ilegal në Evropën Perëndimore, migracione këto të motivuara nga arsyet politike dhe ekonomike. Përderisa gjatë viteve 1970 migracioni ka qenë më i përhapur në mesin e kosovarëve që jetonin në zonat rurale, ky dallim nuk mund të bëhet për këtë periudhë të dytë të emigrimit.

Edhe pse ka prova se emigrimi vazhdon edhe në ditët e sotme, periudha e fundit e rëndësishme e migracionit ka ndodhur gjatë konfliktit të 1998-1999, një periudhë në të cilën shumë refugjatë kosovarë janë vendosur në Evropën Perëndimore, Shtetet e Bashkuara të Amerikës (SHBA) dhe vende të tjera. Megjithë faktin se një numër i konsiderueshëm i refugjatëve janë kthyer në Kosovë pas konfliktit shumë prej tyre ende vazhdojnë të banojnë jashtë vendit.

Sipas studimeve të Bankës Botërore të vitit 2007, rreth 400.000 Kosovarë jetonin jashtë vendit. Diaspora kosovare gjatë gjithë këtyre tri periudhave të emigrimit ka siguruar një burim të rëndësishëm të financave për ekonominë e Kosovës. Kjo ka qenë e rëndësishme veçanërisht për

faktin se Kosova ka nivelin më të ulët të prodhimit vendor dhe shkallën më të lartë të papunësisë nga të gjitha vendet në Ballkan.

Sipas hulumtimit të fundit mbi Fuqinë Punuese, papunësia u ul për 2.1 përqind (nga 47.1 në 2008 në 45 përqind) në vitin 2009. Shkalla e papunësisë gjithsesi mbetet e lartë. Përveç kësaj, pjesëmarrja e ulët e grave dhe të rinjve ngrit shqetësimet në lidhje me izolimin e shumë Kosovareve në moshë pune për shkak të mangësive strukturore brenda tregut të punës.

Remitancat e emigrantëve janë një burim i jashtëm në rritje i vazhdueshëm i kapitalit për vendet në zhvillim. Remitancat janë emigrantë të cilët të ardhurat që fitojnë jashtë shtetit i kthejnë në shtëpi. Ato përfaqësojnë një rrjedhë private të kapitalit nga vendi i punësimit në vendin e origjinale.(Van Doorn, 2001)

Emigracionet zakonisht përkufizohen si shuma e remitancave të punëtorëve, kompensimi i të punësuarve dhe transfertat e migrantëve në bilancin e pagesave (Ratha, 2003). Përcaktimi më i përdorur gjerësisht i remitancave u zhvillua nga Fondi Monetar Ndërkombëtar (FMN). Remitancat janë transferime ndërkombëtare të fondeve të dërguara nga punëtorët emigrantë nga vendi ku ata punojnë për njerëzit në vendin nga i kanë ardhur. (J, 2005)

2.1.1 Llojet e remitancave

Remitancat klasifikohen në dy kategori kryesore: të brendshme dhe të jashtme. Remitancat e brendshme janë atëherë, kur ka migrim nga zonat rurale në ato urbane brenda vendit për shkak të mundësive më të mira për punësim. Ndërsa remitancat e jashtme është kur valuta e huaj transferohet nga vendi i origjinës në tjetrën. Në përgjithësi ajo përfshin të gjitha dërgesat e sendeve të padukshme: në kuptim të gjerë ajo gjithashtu përfshin remitancat ndaj sendeve të dukshme. (Maimbo & Ratha, 2005)

Sipas klasifikimit të ekspertit të remitancave, S. Wahba, mund të dallojmë katër tipe të remitancave:

1. Remitancat potenciale (Potential Remittances) - kursimet e disponueshme për migrantë pasi të jenë plotësuar të gjitha shpenzimet në vendin pritës. Këto përfaqësojnë maksimumin që emigrantët mund të transferojnë në çdo kohë.

2. Remitancat fikse (Fixed Remittances) - minimumi që emigrantët duhet të transferojnë në mënyrë që të plotësojnë nevojat themelore të familjes së saj dhe detyrimet e tjera kontraktuale.
3. Remitancat diskrecionale (Discretionary Remittances) - transfertat që tejkalojnë dërgesat fikse. Këto së bashku me remitancat fikse përbëjnë nivelin e remitancave aktuale.
4. Remitancat e ruajtur (ose kursimet e ruajtura) - diferenca midis remitancave potenciale dhe shumës së rimbursuar gjatë periudhës. Këto rrjedha grumbullohen në një burim burimesh, të cilat mund të përdoren për të plotësuar remitancat aktuale në një datë të mëvonshme. Kjo gjendje e pasurisë është rezultat i një vendimi të portofolit nga emigranti dhe ajo mund të inkurajohet që këto burime të jenë në dispozicion për zhvillimin e vendit të origjinës. (Maimbo & Ratha, 2005)

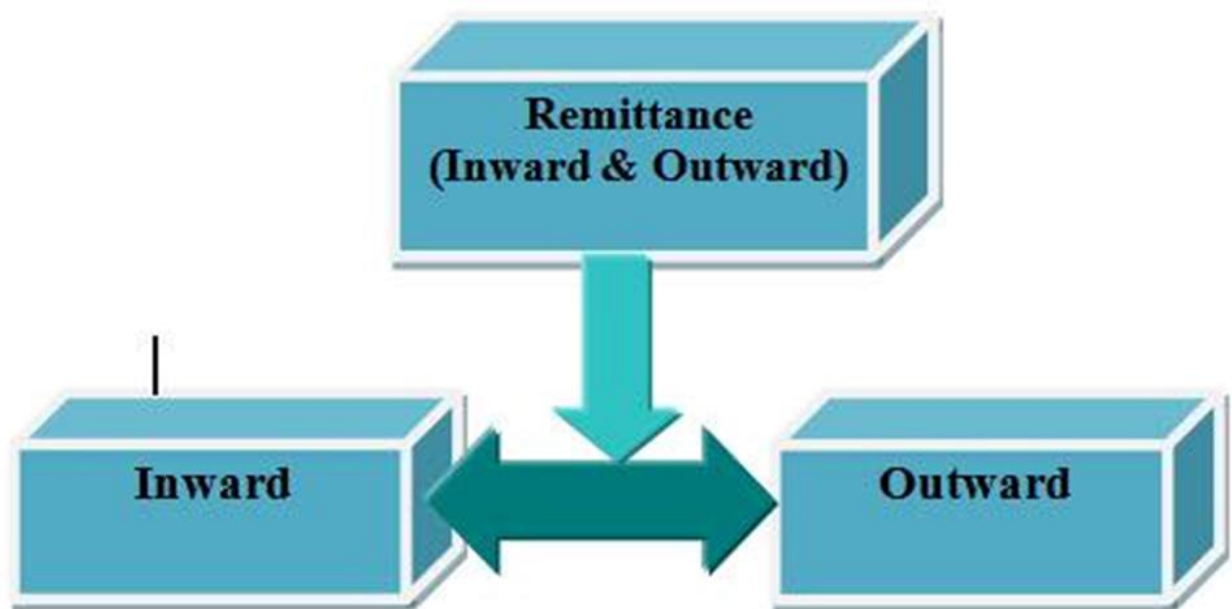

Figure 1.0. Llojet e remitancave (Impact of Foreign Remittance on Economic Growth, September 2016)

2.1.2. Rëndësia dhe përcaktuesit e remitancave

Paratë dërgohen në shtëpi nga emigrantët që punojnë jashtë vendit. Një fluks i rëndësishëm financiar i orientuar kryesisht për vendet në zhvillim, i cili ndihmon në financimin e konsumit,

kursimeve dhe investimeve dhe përmirëson bilancin e pagesave. Remitancat ndihmojnë në luftën kundër varfërisë, si në zonat urbane dhe ato rurale. Në shumë vende, remitancat janë më të larta për investime të huaja direkte dhe ndihmë për zhvillim. Në raportin e Bankës Botërore, GEP 2006, të dhënat mbi remitancat e emigrantëve ndërkombëtarë janë matur në dollarë amerikanë si shuma e tre përbërësve të regjistruar në Bilancin e Pagesës: remitancat e punëtorëve, kompensimet e punonjësve dhe tranferët migrues. (Economic Implications of Remittances and Migration, 2006)

Shuma totale e remitancave lidhet pozitivisht me:

- numri i emigrantëve jashtë vendit;
- të ardhurat e emigrantëve, të cilat, nga ana tjetër, janë më të larta kur:
  - vendet në të cilat ato janë të përqendruara janë të pasura;
  - puna e tyre paguhet me paga të larta, që kërkon një vendosje të favorshme ligjore, një treg jo-diskriminues të punës, një nivel në rritje të kompetencave personale dhe sociale;
  - një nivel i lartë i punësimit të emigrantëve;
- kursimet që emigrantët mund të përballojnë, duke balancuar të ardhurat me shpenzimet e jetesës;
- gatishmëria për të dërguar shtëpi të holla, të ndikuara nga lidhjet emocionale (p.sh. familja), si dhe nga perspektiva racionale (p.sh. kthimi). (Piana, 2007)

2.1.3.Llojet e shërbimit të remitancave

Në mënyrë që shërbimi i remitancave të funksionojë, duhet që të ekzistojë një lloje “lidhje” që do të thotë pikat ku fondet do të pranohen dhe dorëzohen dhe procedurat për të bërë lidhjen e këtyre pikave për të mundësuar dërgimin e mesazheve dhe kryerjen e shlyerjes. Lokacionet ku kryhen këto procedura ose mund të jenë në pronësi të vet ofruesve të këtyre shërbimeve ose nën pronësi të agjentëve të cilët bëjnë shpërndarjen e mjeteve. ATP-të mund të ndahen në këto kategori:

- Shërbime një palëshe- që nënkupton se i tërë procesi i transferit të mjeteve kryhet nga ana e vetëm një agjencioni për transfer të mjeteve. Kjo mund të ndodhë në rastet kur agjencioni përkatës ka pikat fizike, si në vendin e origjinës ashtu edhe në vendin e destinacionit.

- Shërbimet në formë franshize- në rastet kur një agjencion qendror, pa pasur nevojë që të ketë pikat e tij fizike, ofron shërbim si pronar, agjencioni qendror krijon infrastrukturën për kryerje të transferit (psh, dërgimin e mesazheve dhe kryerjen e shlyerjes apo edhe marketingun) por zgjedh pikat fizike të nevojshme, si në vendin e origjinës ashtu edhe në vendin e destinacionit përmes përcaktimit të institucioneve të cilat do të punojnë nën franshizën e tij pasi të jenë përcaktuar kushtet me kontratë.
- Shërbimet e negociuara- në këto shërbime, agjencioni për transfer të mjeteve bën negociata me një numër të caktuar të institucioneve në vende të ndryshme në mënyrë, që të krijojë rrjetin e duhur të pikave fizike. Shembuj të shërbimeve të negociueshme janë marrëveshjet bilaterale mes bankave, unioneve kreditore apo marrëveshjeve postare.
- Shërbimet e hapura- në këto shërbime, një ATP ofron shërbime për klientët e saj në vendin dërgues dhe siguron pika fizike të shërbimit në vendin pranues duke shfrytëzuar një rrjet të hapur në të cilin çdo ATP ka qasje, qoftë në mënyrë të drejtpërdrejtë apo të tërthortë. Aktualisht një rrjet i tillë është rrjeti ndërkombëtar i bankave, i përbërë nga sistemet e pagesave të vendeve përkatëse në të cilat shtetet tjera mund të kyqen qoftë përmes bankave korrespondente, apo lidhjeve të drejtpërdrejta mes sistemeve të pagesave. Shërbimet e hapura (open services) janë forma më e zakonshme e transferit të remitancave që ofrohet nga ana e bankave. (BQK, 2013)

2.2 Faktorët që ndikojnë në të ardhurat e remitancave

Remitancat vazhdojnë të kenë një ndikim të madh në ekonominë e Kosovës. Të ardhurat e dërgesave të emigrantëve kontribuojnë në rreth 40 për qind të të ardhurave totale mujore të familjeve që marrin remitanca, duke shtuar se kjo tregon se ato janë një mjet i rëndësishëm për uljen e varfërisë, përmirësimin e kujdesit shëndetësor dhe përmirësimin e arsimit. Sipas Programit të Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara (UNDP, 2010), remitancat nga diaspora kontribuon deri në 40 përqind të të ardhurave totale mujore të familjeve marrjen e tyre. Pjesa më e madhe e parave të emigrantëve përdoret për konsum. Këto familje shpenzojnë sipas studimit; rreth 42% e familjeve përmendin ushqim dhe veshje, 26% për kujdesin mjekësor, 21% për arsimin, pastaj një pjesë e rëndësishme shkon në pasuri të paluajtshme, investime biznesi dhe më pak për kursim dhe turizëm.

Remitancat e dërguara për investim nga shumica e emigrantëve ndërkombëtarë janë të destinuara për blerjen e pronës së paluajtshme (40.4%). Të tjerë dërgojnë remitanca për sektorin e shërbimeve (tregtia, transporti, turizmi, etj.). Ndërsa një numër i vogël i emigrantëve ndërkombëtarë dërgojnë remitanca për investime në sektorët e prodhimit, si bujqësia, industria dhe ndërtimi. Këto të dhëna gjithashtu mbështesin përfundimin se shumica e emigrantëve ndërkombëtarë dërgojnë dërgesat e tyre për konsum të përditshëm të ekonomive familjare. (ASK, 2016)

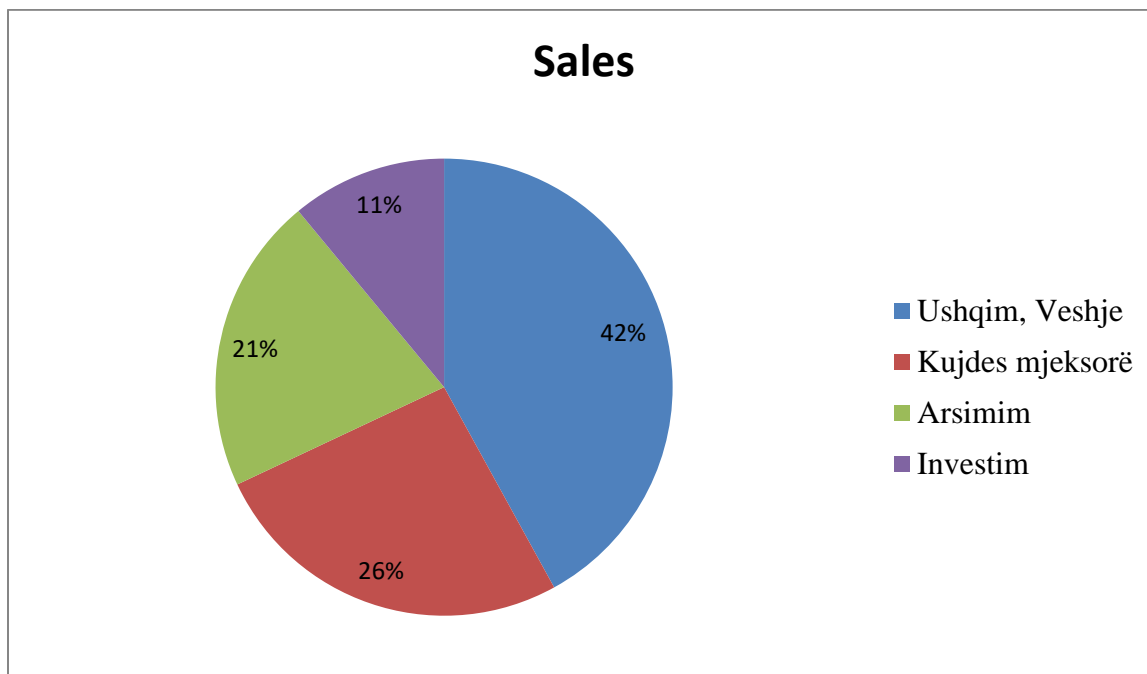

Figure 2.0. Struktura e shpenzimeve te remitencave
(ASK,2016)

2.2.1.Ndikimi i procesit te emigracionit ne zhvillimin e vendit

Emigracioni dhe remitancat kanë ndikuar pozitivisht në rritjen e mirëqenies materiale. Remitancat përmes transfereve bankare që emigrantët dërgojnë në vendin e tyre të origjinës kanë një rol të rëndësishëm në nivelin e të ardhurave, në cilësinë dhe standardin e jetesës ose në ekonominë e vendit përfitues. Duke marrë parasysh numrin e lartë të të papunëve në Kosovë, nga vitet 1990 e deri më tani, ka pasur remitanca që sigurojnë kushtet e jetesës për shumë qytetarë të Kosovës.

Remitancat janë kryesisht të destinuara për mbështetje financiare të anëtarëve të familjes. Shumica e emigrantëve ua dërgojnë paratë prindërve, bashkëshortëve dhe fëmijëve.

Llojet e migrimit:

- * Shkak (ekonomik, politik, arsim, bashkim familjar, etj);
- * Forma e organizimit (e organizuar dhe spontane) dhe legjitimiteti;
- * Kohëzgjatja (e gjatë ose e përhershme, e përkohshme, sezonale, javore);
- * Mënyra e zbatimit (në faza, zinxhir);

Sipas një pyetësi të bërë për qytetarët e Kosovës individët që marrin të ardhura nga emigrantët janë 92% nga familjarët, 2% nga shoqëria dhe 6% nga të tjerët.

2.2.2 Ndikimi në variabla të tjerë- Niveli mikro dhe makro

Në mikro-nivel, pjesa më e madhe e dërgesave të emigrantëve kryesisht përdoren në konsumin e tyre aktual, të cilat shpesh janë në varfëri. Hulumtimi antropologjik dhe migracioni, si dhe anketat e ekonomive familjare, tregojnë fuqishëm rëndësinë e kësaj rrjedhe si pjesë e një rryme të ardhurash për familjet që pranojnë remitanca. Remitancat kontribuojnë në përmirësimin e standardeve të jetesës, shëndetësisë dhe arsimit më të mirë, formimin e pasurisë njerëzore dhe financiare (toka, blegtoria, ndërtimi ose përmirësimi i një shtëpie).

Studimet tregojnë se shumica e remitancave përdoren për

- * Nevojat dhe shpenzimet ditore, (konsumi duke përmirësuar standardin e jetesës së marrësit)
- * Shpenzimet dhe edukimi lidhur me shëndetin
- * Pajisjet e konsumit të qëndrueshëm (televizorë, makina larëse, ...)
- * Blerja e banesave, e cila konsiderohet si kursim në llogaritë kombëtare nëse shtëpitë janë ndërtuar në një vit më parë

- * Përmirësimi i kushteve të banimit
- * Blerjet e bagëtimeve ose të tokës
- * Shpenzimet socio-kulturore (lindja, martesë, pelegrinazhi, vdekja)
- * Shlyerjet e huasë (ku huatë për të paguar koston e migrimit)
- * Kursime
- * Aktivitetet që sjellin të ardhura ose punësime, duke përfshirë edhe vetëpunësimin.

Në nivelin makro, nëse janë të mëdha, remitancat mund të nxisin bilancin e pagesave, nganjëherë të mbajnë deficite tregtare dhe vlerësimin e kursit të këmbimit. Pa marrë parasysh nivelin e të ardhurave të pranuesve apo profilin e emigrantëve, remitancat rrisin nivelin e të ardhurave të pranuesve, gjë që rrit kërkesën për konsum të produkteve dhe shërbimeve, duke rezultuar kështu në ngritje të kërkesës për fuqi punëtore lokale. Me fjalë tjera, efekti shumëzues i remitencave në vendet pranuese mund të stimulojë rritjen e tyre ekonomike. Efekti i tillë mund të jetë shumë më i dobët në vendet që kryesisht varen nga importet, si Kosova, ku importet përbëjnë 62% të BPV-së së vendit (Banka Botërore, 2012), edhe pse kërkesa e rritur për importe mund të rrisë të ardhurat qeveritare përmes niveleve më të larta të TVSH-së apo tatimeve tjera në import. Një pjesë mund të rrjedh në drejtim të importeve. Remitancat mund të financojnë aktivitetet sipërmarrëse si hua biznesi, duke çuar në firma dhe investime të reja. Në vendet me shkallë të lartë të papunësisë si Kosova, migrimi zvogëlon presionin mbi tregun e punës dhe mundet edhe të zbusë presionin fiskal në qeveri. Pasi varfëria është ngushtë e lidhur me papunësinë, derisa migrimi ka qenë zgjidhje për papunësinë qysh prej viteve 60, remitancat kanë shërbyer si rrjet joformal për amvisëritë e cenuara. (UNDP, 2012)

2.2.3. Pjesëmarrësit në transferin e remitancave

Në procesin e transferit të mjeteve të emigrantëve nga një vend në tjetrin janë të përfshira këto palë: dërguesi, pranuesi dhe agjencioni për transfer të parave. Në të shumtën e rasteve në një transfer janë të përfshirë dy ATP: njëra në vendin e destinacionit ndërsa tjetra në vendin e origjinës.

Këto dy ATP duhet të bashkëpunojnë mes veti në mënyrë që të mundësohet transferi i mjeteve, ku ATP e dërguesit duhet të dërgojë mesazhin te ATP e pranuesit me të dhënat përcjellëse siç janë: personi që i dërgon paratë, vendi nga dërgohen, shuma, si dhe personi që do t'i pranojë paratë. Më së shpeshti bankat dhe unionet kreditore e kryejnë funksionin e transferit dhe shpërndarjes së mjeteve të klientët pranues.

Procesi i transferit të mjeteve përfshin transferin e fondeve dhe informatave njëkohësisht nga ATP-ja e dërguesit deri te ATP-ja e pranuesit (dërguesi duhet t'i japë informatat institucionit të transferit në mënyrë, që t'i dërgojë mjetet deri te pranuesi dhe institucioni/personi që shpërndan paratë, pranuesit mund t'i tregojë se kush është personi që ka dërguar paratë. (BQK, 2013)

2.3. Çështje kyçe lidhur me shërbimin e remitancave

Pesë karakteristika të tregut të remitancave që mund të shkaktojnë pasiguri dhe jo-efikasitet në tregun e remitancave janë:

*Mundësia për efekte negative nga kornizat e dobëta ligjore

*Çështjet e infrastrukturës

*Mungesa e mirëkuptimit dhe transparencës në treg

*Mungesa e kushteve konkurruese në treg

*Rreziku

2.3.1. Mundësia për efekte negative nga kornizat e dobëta ligjore

Industria e remitancave do të funksionojë më mirë, nëse baza e përgjithshme ligjore në të cilën operon është e mirë, jo diskriminuese dhe proporcionale. Më e rëndësishmja është zbatimi i

kontratave kur palët në kontratë janë në juridiksione të ndryshme. Qëllimi kryesor i rregullave për remitanca është eliminimi i rreziqeve, parandalimi i pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit si dhe arsyeve tjera.

Në Kosovë aktualisht nuk ekziston rregullativë ligjore që mbulon këtë kategori të rëndësishme. Prandaj, marr parasysh faktin se remitancat përbëjnë rreth 40 % të të hyrave familjare , autoritetet përkatëse duhet të hartojnë infrastrukturën ligjore, në mënyrë që të mbrohen qytetarët dhe të përcaktohet mënyra e funksionimit të tregut të remitancave me ligj. (BQK, 2013)

2.3.2. Cështjet e infrastruktures

Infrastruktura është një tjetër çështje e cila mund të shkaktojë probleme në funksionimin e tregut të remitancave. Për të funksionuar në mënyrë të mire tregu i remitancave ka nevojë për infrastrukturë të sigurtë dhe të përshtatshme. Disa nga problemet të cilat mund të shfaqen në infrastrukturën e tregut të remitancave janë:

- Problemet e shpeshta për pagesa ndërkombëtare nga vendet në zhvillim-ato të cilat nuk e mundësojnë funksionimin normal të tregut të remitancave janë problemet në transferat ndërkombëtare ose disa nga vendet në zhvillim nuk janë të kyqura në sistemet ndërkombëtare për transfere të parase.
- Dobësitë në infrastrukturën financiare në vendet e origjinës- është e ditur se vendet nga dërgohen mjetet janë vende më të zhvilluara dhe vendet pranuese janë vende ende në zhvillim, prandaj në vendet e origjinës infrastruktura financiare mund të jetë në nivel jot ë zhvilluar dhe për këtë arsye mund të shkaktoj problem në procesin e shpërndarjes së mjeteve.

2.3.3. Mungesa e mirëkuptimit dhe transparencës në treg

Në mënyrë që të bëjnë një transfer të mjeteve, klientët janë të interesuar që të kenë të gjitha informatat e nevojshme për tiparet e transferit (cmimi, kursi i këmbimit, koha e transferit etj). Klientëve i'u nevoiten këto informata në mënyrë që të zgjedhin se cilin shërbim do ta shfrytëzojnë. Veçoritë të cilat klientët më së shumti janë të interesuar janë kostoja dhe shpejtësia e kryerjes së transferit, prandaj atyre duhet kushtuar shumë kujdes në mënyrë që të jenë sa më transparent.

2.3.4. Mungesa e kushteve konkurruese në treg

Konkurrenca në treg çdo herë rrit efikasitetin e shërbimeve që ofrohen. Nëse në treg do të ketë një numër më të madh të Agjensioneve për transfer të parave edhe cilësia e shërbimeve që ofrojnë do të jetë më e madhe. Por, shumëherë këto agjensione, agjentëve të tyre ju lejohet ofrimi i shërbimit të remitancave, por me kusht që ata të mos ofrojnë shërbime të tjera për remitancat. Kjo mënyrë e ofrimit të shërbimeve mund të çojë deri te monopolet lokale, pasi që në vendet në zhvillim mund të ketë pak agjent që ofrojnë shërbimin e remitancave. Ky problem mund të paraqitet në vendet në zhvillim për shkak të nivelit të ulët të infrastrukturës ligjore.

2.3.5. Rreziku

Agjencionet për transfere të parave mund të ballafaqohen me rrezikun financiar, ligjor, operacional, të mashtrimit dhe atë reputacional. Ato agjensione të cilat kanë numër të ulët të transfereve, gjasat që të kenë rreziqe të mëdha janë shumë të vogla. Njëri nga rreziqet është humbja e fondeve gjatë procesit të transferimit të parave. Poashtu, rrezik tjetër është edhe keqpërdorimi i shërbimeve të remitancave për qëllime ilegale si pastrimi i parave, financimi i terrorizmit e shumë të tjera. Për këtë arsye agjencionet ju kushtojnë kujdes shumë më të madh transferit të parave. (BQK, 2013)

2.4. Karakteristikat e remitancave në Kosovë

Dinamikat e remitancave kanë gëzuar vëmendje të veçantë në Kosovë, kryesisht si pasojë e varësisë së ndjeshme të ekonomisë së vendit nga këto dërgesa, të cilat mesatarisht gjatë periudhës së marrë në studim (2004- 2016) përbënin rreth 13 përqind të Bruto Produktit Vendor. Gjithashtu, remitencat në Kosovë kanë ndikuar në zbutjen e deficitit tregtar të mallrave dhe shërbimeve, duke e mbuluar atë në një nivel rreth 38 përqind mesatarisht për gjithë periudhën 2004-2016. Në mungesë të këtyre flukseve, deficit i llogarisë rrjedhëse do të luhatej rreth një pjesëmartjeje prej rreth 20 përqind të BPV-së, nivel ndjeshëm më i lartë se niveli aktual prej 8 përqind, duke përkeqësuar dhe rrezikuar qëndrueshmërinë e bilancit të pagesave. Megjithatë, studime të shumta sugjerojnë se varësia e madhe e një ekonomie mbi remitencat mund të rezultojë në mosadresim të disbalanceve fundamentale, të cilat shkaktojnë ekzistencën e një deficiti të lartë tregtar një një ekonomi. Gjithashtu, studimet sugjerojnë që pranimi i rregullt i transfertave të tilla mund të ndikojë në përkeqësimin e dinamikave të tregut të punës, sepse dekurajon familjarët pranues të dërgesave për t'u aktivizuar në tregun e punës, duke u mjaftuar me këto transferta.

Një karakteristikë tjetër e remitancave është se ato rezultojnë të kenë shkallën më të lartë të prociklikalitetit krahasuar me burimet e tjera të financimit, çka do të thotë se korrelacioni i sinkronizuar ndërmjet serisë së BPV-së reale dhe serisë kohore të remitancave, të zhveshura nga trendi kohor, rezulton të jetë pozitiv. Të gjitha burimet e financimit të huaj rezultojnë të jenë prociklike me aktivitetin ekonomik në vend. Edhe pse ky korrelacion duhet interpretuar me kujdes, shenja pozitive e tij në rastin e remitancave nuk rezulton të jetë në linjë me pritshmërinë apo intuitën ekonomike. (Bujupi, 2018)

2.4.1. Fenomeni i emigrimit dhe karakteristikat e saj

Një sërë burimesh dhe raportimesh të ndryshme në lidhje me emigracionin në Kosovë tregojnë se emigracioni në Kosovë është një fenomen i hershëm, që daton nga fundi i viteve '60-të dhe

karakterizohet nga disa valë kryesore emigrimi. Faza e parë e emigracionit i takon periudhës 1960-1988, gjatë së cilës emigrantë të pakualifikuar dhe nga pjesët rurale kanë emigruar drejt Gjermanisë dhe Zvicrës më kontratë të përkohshme pune, por që më vonë kanë gjetur mundësi të tërheqin familjet e tyre dhe të qëndrojnë në këto vende për gjenerata. Faza e dytë mbulon periudhën 1989-1997 dhe karakterizohet nga emigrimi i meshkujve të rinj dhe të arsimuar, në përpjekje për t'i shpëtuar shërbimit ushtarak jugosllav. Faza e tretë i përket periudhës së luftës 1998-1999, gjatë së cilës kosovarët kanë qenë të detyruar të emigronin drejt shteteve fqinje, ndonëse pjesa dërrmuese e tyre u rikthye shpejtë. Gjatë periudhës së pasluftës (2000-2007), vlerësohet të ketë pasur edhe një valë emigrimi kryesisht ilegal, për shkak të ashpërsimit të imigracionit të shteteve të tjera ndaj Kosovës si një vend tashmë i sigurt. Vala më e fundit vlerësohet të ketë qenë ajo e vitit 2014 dhe 2015, kur rreth 40,000 përkatësisht 70,000 kosovarë, kanë aplikuar për azil për herë të parë në vendet e Bashkimit Evropian (Eurostat, 2015 dhe 2016), kryesisht për arsye të vështira ekonomike në vendin mëmë.

Burime të ndryshme statistikore japin vlerësime të ndryshme mbi numrin aktual të emigrantëve kosovarë që jetojnë jashtë kufijve shtetërorë, ku raporti i tyre ndaj popullsisë totale që jeton në Kosovë luhetet nga 32 përqind deri në 45 përqind. Sipas të dhënave më të fundit të Bankës Botërore (2013), pjesa më e madhe e emigrantëve kosovarë jeton në Gjermani (35,08%), Zvicër (26,52%), Itali (8,31%) dhe Slloveni (8,13%). (Bujupi, 2018)

2.4.2. Kanalet për dërgimin e parave në Kosovë

Ka mënyra të ndryshme të dërgimit të remitancave nga emigrantët kosovarë. Më të zakonshmet në mesin e tyre janë nëpërmjet të afërmeve, bankave ose agjencive të transferimit të parave e cila njihet edhe si Forma Formale e dërgimit të remitancave. Anketa e Migracionit tregon Ëestern Union të jetë makina kryesore për transferimin e remitancave në Kosovë, e ndjekur nga remitancat e dorëzuara në Kosovë nga të afërmit dhe miqtë. Transferet përmes agjencive të specializuara të transferimit të parave mbeten një nga mënyrat e preferuara për emigrantët për të dërguar remitanca. Pranimi i parave përmes kanaleve institucionale, të tilla si agjencitë e transferimit të parave, është rritur. Sipas sondazhit, 70 nga paratë dërgohen në mesin e institucioneve financiare jobanka,

ndërsa vetëm 12% përmes bankave. Ky është rezultat i normave të larta të transferimit të parasë nga bankat, të cilat janë më të lartat në krahasim me vendet e rajonit. Megjithatë, në mënyrë që të nxitet një ndryshim thelbësor në përdorimin e bankave si një kanal i remitancave, do të jetë e nevojshme të zgjerohet rrjeti i degëve bankare dhe të rritet vetëdija financiare. (WB, 2012)

Tarifat e larta të transferimit të ngarkuara nga bankat vendase janë ndoshta një arsye për përdorimin e ulët të transfertave bankare; ato janë shumë më të larta në Kosovë sesa vendet tjera në rajon. Disa nga bankat kryesore kanë një tarifë të caktuar për transferime deri në një sasi të caktuar, që do të thotë se shumatat e vogla të dërgimit (siç është e zakonshme) kanë një kosto të lartë relative. Transferët që kryhen përmes llogarive janë mjaft të sigurt por kanë një kosto më të lartë, pasi që duhet të paguhet tarifa e bankës urdhëruese, bankës ndërmjetësuese si dhe bankës pranuese. Edhe koha për kryerjen e transferëve është më e gjatë pasi që përfshihen tri institucione.

Për shembull, pagesa për marrjen e 100 € nëpërmjet transferit bankar është €5-5 për qind e vlerës së transaksionit - por pagesa për marrjen e 500 € arrin në vetëm 2 për qind të vlerës. Për shembull, nëse shumica e remitancave (p.sh. 500 milionë euro) erdhën nëpërmjet bankave dhe tarifat u reduktuan në një mesatare prej rreth 1 përqind, bankat do të fitonin vetëm 5 milionë euro në transferime (më shumë se një e pesta e totalit të fitimeve të bankës në vitin 2009. (KNOMAD, 2016)

Përpos formës formale, përdoret edhe forma joformale për dërgimin e remitancave. Kjo nënkupton bartjen e parave kesh kur emigrantët kthehen në Kosovë apo dërgimin e parave përmes të njohurëve të tyre. Kjo një herë është edhe forma më e vjetër edhe jo shumë e sigurt për transfer të parave. Shpesh emigrantët për arsye të ndryshme (përfshirë koston dhe arsye të tjera) vendosin që paratë e tyre t'i bartin kesh gjatë udhëtimit në Kosovë apo përmes të afërmeve të tyre t'i dërgojnë deri këtu.

Arsye tjetër pse emigrantët bëjnë transfer kesh të parave është edhe se ka nga ata, që nuk kanë dokumente të rregullta qëndrimi dhe nuk mund të kenë qasje në banka apo institucione tjera për transfer të parave. Besohet që transferi kesh i parave përfshin vëllim mjaft të madh të dërgesave që emigrantët dërgojnë në Kosovë. Është e pamundur të përcaktohet në mënyrë të saktë numri dhe vëllimi i këtyre transaksioneve pasi që gjithçka kryhet në mënyrë private. Disa nga arsyet pse zgjidhet mënyra joformale e dërgimit të remitancave janë:

- Kostoja e lartë e transferit të parave;
- Mungesa e bankave apo e agjencioneve për transfere në zonat rurale;
- Pengesat në hapjen e llogarive në vendet e destinacionit të emigrantëve, kryesisht për shkak të migrimeve ilegale;
- Mungesa e besimit në sistemin financiar si rezultat i zhvillimeve negative në bankat e ish-Jugosllavisë gjatë viteve të '90-ta;

Në bazë të një studimi të bërë nga UBO Consulting e përkrahur nga UNDP dhe USAID, rezulton se gjatë vitit 2009, 42 përqind e remitancave kanë ardhur përmes kanaleve zyrtare, ndërsa 58 përqind e remitancave përmes kanaleve jozyrtare. Gjatë transferit përmes kanaleve jozyrtare emigrantët kanë shfrytëzuar dy rrugë kryesore: i kanë dërguar mjetet vet personalisht gjatë vizitave në vendlindje, apo mënyra tjetër përmes të afërmeve e miqve të tyre. (BQK, 2013)

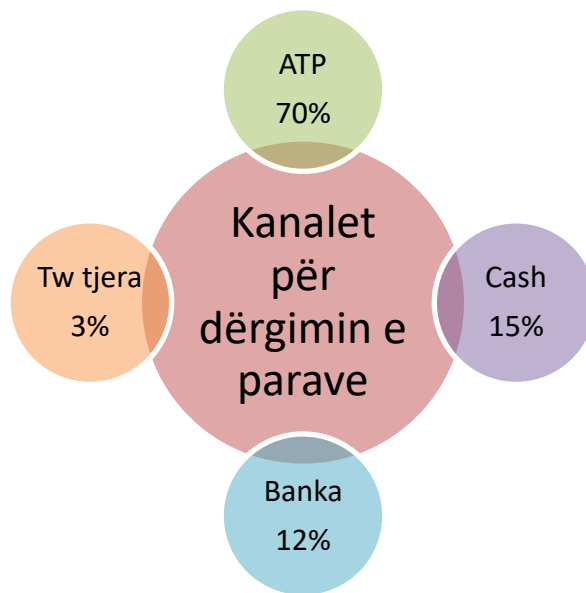

Figure 3.0. Kanalet për dërgimin e remitancave (BQK,2013)

2.4.3. Remitancat në vitin 2017

Remitencat e pranuar në Kosovë, që njëherësh paraqesin edhe kategorinë më të madhe në kuadër të llogarisë së të ardhurave dytësore, arritën vlerën prej 759.2 milionë euro, që paraqet një rritje vjetore prej 9.9 përqind. IHD-të në Kosovë shënuan rritje vjetore prej 30.8 përqind dhe arritën vlerën prej 287.8 milionë euro. Të ardhurat nga emigrantët sa i përket këtij viti kryesisht ishin nga

Gjermania dhe Zvicra sikurse edhe vitet e tjera. Këtë vit remitancat e pranuar nga këto dy shtete ishin 39.3 përqind përkatësisht 22.5 përqind të gjithsej remitancave të pranura në Kosovë. Një pjesë e konsiderueshme e remitencave është pranuar edhe nga SHBA-të, gjegjësisht 7.0 përqind e gjithsej remitencave. (BQK, Raporti Vjetor 2017, 2018)

Në vlerësimin tremujor i Ekonomisë nga Banka Qendrore e Kosovës TM1 ka pasur një rritje prej 13.3 përqind duke arritur vlerën prej 163.4 milionë euro. Në TM2 të ardhurat nga remitancat ishin 196.5 milionë euro me një rritje prej 11.8 përqind. TM3 kishte rritje prej 11.1 përqind dhe të ardhurat ishin 200.8 milionë euro, ndërsa në TM4 kishte rritje 19.0 përqind duke kapur vlerën prej 205.2 milionë euro. (BQK, Vlerësimi Tremujor i Ekonomisë Nr.18, 2017) (BQK, Vlerësimi Tremujor i Ekonomisë Nr.19, 2017)

Sa i përket vitit 2018 të hyrat nga remitancat në TM1 dhe TM2 janë 307.8 milionë euro me një rritje prej 6.5 përqind. (BQK, Vlerësimi Tremujor i Zhvillimeve Makroekonomike, 2018)

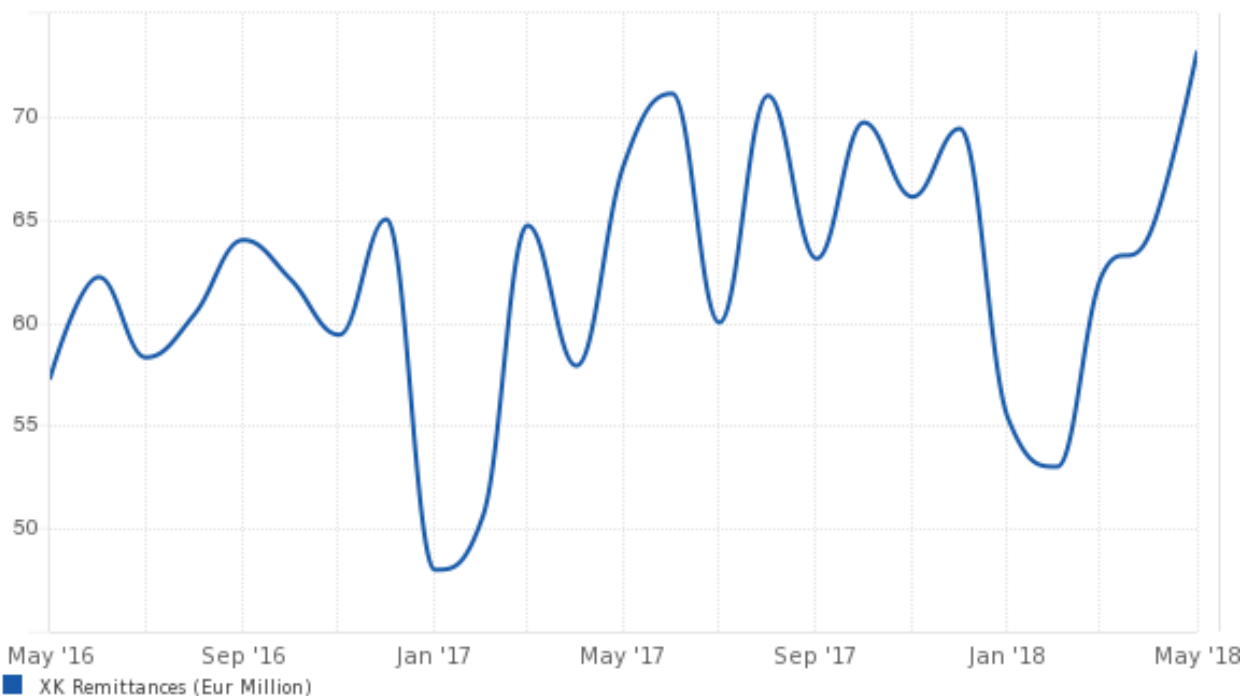

Figure 4.0. Lëvizja e remitancave nga Maj'16 deri në Maj'2017 (BQK,2017)

---

3 DEKLARIMI I PROBLEMIT

Rreth 400.000 Kosovarë rezultojnë se jetojnë jashtë vendit¹. Kjo vjen si pasojë e tre valëve të mëdha të emigrimit: në fund të viteve 1960, në fillim të viteve 1990, dhe gjatë konfliktit të armatosur të viteve 1998 - 1999. Pavarësisht një rimëkëmbjeje të moderuar ekonomike gjatë dekadës së fundit, Kosova ende përballet me kushte të vështira ekonomike. Kjo situatë shoqërohet me një shkallë të lartë papunësisë dhe nivelin të ulët të prodhimit vendor krahasuar me vendet tjera në Ballkanin Perëndimor. Për këtë arsye, remitencat nga jashtë kanë qenë një kontribues i madh për mirëqenien e familjeve Kosovare.

Sipas të dhënave të anketës rreth 20 përqind e familjeve Kosovare pranojnë remitenca, një shifër e cila është më e lartë në zonat rurale se sa në zonat urbane, në mesin e shqiptarëve të Kosovës në krahasim me komunitetet jo-shumicë, në mesin e kryefamiljarëve me nivel më të ulte të arsimimit dhe në mesin e grave të kryefamiljare.

Hulumtimi konstaton se papunësia është më e lartë në mesin e familjeve që pranojnë remitenca se sa në mesin e familjeve që nuk pranojnë ato. Për më tepër, familjet kosovare që pranojnë remitenca kanë të ardhura mujore prej 442 Euro dhe në kushte reale fitojnë më pak (duke përjashtuar të ardhurat nga remitencat): 67,5 përqind e familjeve që pranojnë remitenca fitojnë më shumë se 200 Euro në muaj, krahasuar me 80,4 përqind e familjeve që nuk pranojnë remitenca.

Të ardhurat nga remitencat kontribuojnë në rreth 40 përqind të totalit të ardhurave të përgjithshme mujore të familjeve që pranojnë ato. Kur të ardhurat nga remitencat përfshihen si pjesë e të ardhurave mujore të familjeve, studimi gjeti se familjet që pranojnë remitenca fitojnë, mesatarisht, më shumë se familjet që nuk pranojnë ato. Në mënyrë të veçantë, familjet që pranojnë remitencat fitojnë, mesatarisht, 480 Euro në muaj, nga të cilat 194 Euro janë nga remitencat. Në krahasim, familjet që nuk pranojnë remitenca fitojnë, mesatarisht, 434 Euro në muaj.

Një familje shpenzon mesatarisht mbi 410 Euro në muaj. Ka një ndryshim të rëndësishëm midis nivelit të shpenzimeve të familjeve që pranojnë remitencat dhe familjeve që nuk pranojnë ato: familjet pranuese të remitencave shpenzojnë, mesatarisht, 445 Euro në muaj, ndërsa familjet që nuk pranojnë remitenca shpenzojnë 377 Euro në muaj.

Shumica e emigrantëve që dërgojnë remitenca në Kosovë jetojnë në vendet e Evropës Perëndimore, veçanërisht në gjermani dhe Zvicër dhe mbi 95 përqind kanë një status ligjor në vendin ku ata banojnë. Anketa tregoi se 16,3 përqind e familjeve në Kosovë kanë plane për të migruar në të ardhmen e afërt, kryesisht në gjermani dhe Zvicër. Pjesa e familjeve me planet specifike për të migruar është më e lartë në mesin e familjeve që pranojnë remitenca se sa në mesin e atyre që nuk i pranojnë ato.

Vlera totale e remitencave të pranuar në 2009 vlerësohet të jetë 442.7 milion Euro, prej të cilave 191.6 milion Euro janë pranuar në para të gatshme, 47.7 milion Euro janë pranuar në formë të mirave materialeve (në formë të mallrave dhe shërbimeve), dhe pjesa e mbetur në formën e "shpenzimeve të emigrantëve" në Kosovë. Në përputhje me këtë remitencat përbëjnë 11 përqind të BPv për vitin 2009. Sipas anketës rreth 45 përqind e remitencave janë përdorur për konsum, ndërsa pjesa e mbetur janë përdorur kryesisht për banim dhe investime në njerëz, dhe në një masë më të vogël për investime të biznesit. Familjet në përgjithësi nuk presin shumë ndryshime në masën e dërgesave të pranuar për vitin 2010 ani pse një pjesë e madhe presin një ngritje të lehtë.

Studimi gjithashtu ka analizuar ndikimin potencial të remitencave në papunësi, qasjen në shërbime shëndetësore dhe qasjen në arsimim. Sipas të dhënave të raportit nuk ka ndonjë ndërlidhje të theksuar ndërmjet pranimi të remitencave dhe nivelit të rrogave. Pra, pranimi i remitencave ka ndikim të vogël në gatishmërinë e kryefamiljarëve për të punuar për paga të ulta.

Anketa tregon se familjet që pranojnë remitenca shpenzojnë 22 përqind më tepër në kujdes shëndetësor dhe 7 përqind më shumë në arsimim. Familjet në përgjithësi nuk e kanë të lehtë të vizitohen te një mjek në Kosovë, veçanërisht në zonat rurale. Sipas të dhënave remitencat rrisin qasje në kryefamiljareve femra në shëndetësi. Poashtu familjet në zonat rurale kanë me shumë vështirësi për të mbuluar shpenzimet e shkollimit, mirëpo meshkujt kryefamiljarë që pranojnë remitenca e gjejnë më pak të vështirë për të mbuluar këto shpenzime.

---

4 METODOLOGJIA

Studimi mbi Remitencat në Kosovë I cili është autorizuar nga UNDP-ja, dhe e drejtuar nga një komitet ndër-institucional të përbërë nga: Fondi Monetar Ndërkombëtar (FMN), Banka Qendrore e Kosovës (BQK), Enti i Statistikës së Kosovës (ESK), Programi i Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara (UNDP), Agjencia e SHBA për Zhvillim Ndërkombëtar (USAID), dhe Ministria e Ekonomisë dhe Financave (MEF), tregon se remitencat luajnë rol të rëndësishëm në mbështetjen e ekonomisë së Kosovës. Studimi paraqet një analizim të detajuar të rolit të remitencave si burim i mbështetjes financiare për kosovarët, duke i analizuar të dhënat e mbledhura prej 8.000 ekonomive familjare të anketuara. Studimi shqyrton profi let e pranuesve dhe atyre që nuk pranojnë para nga jashtë, të ardhurat e tyre dhe statusin e shpenzimeve. Raporti, po ashtu e jep një përshkrim të shkurtër të rrjedhjes dhe kanaleve të remitencave, shfrytëzimit të tyre, si dhe efektin e remitencave në ekonominë familjare pranuese.

Studimi i remitencave në Kosovë është një pjesë e plotë e studimeve të dizajnuara për të zbuluar dhe për të kuptuar praktikën në lidhje me remitencat në Kosovë. Përveç ndikimit të drejtpërdrejtë dhe aspektit financiar të remitencave, objektivat kërkimore përfshijnë një matje shumëdimensionale të efekteve të remitencave në shoqërinë kosovare, duke përfshirë aspektet përkatëse të cilësisë së jetës, të tilla si shpenzimet, punësimin, kujdesin shëndetësor, arsimin, kohën e lirë të biznesit, dhe perspektivat e emigrimit.

Kjo metodologji e hulumtimit është mbështetur në një teknikë hulumtimi të popullsisë, me mjet matës të zhvilluar nga UBO Consulting në bashkëpunim me komisionin e projektit. Mjeti matës është i organizuar në tre seksione të veçantë. Seksioni i parë përfshin detajet e përgjithshme të

popullsisë për të siguruar për mesin e një grupi të kontrollit, seksioni i dytë, pas shqyrtimit jep informacione për familjet që pranojnë remitencat, dhe seksioni i tretë, emigrantët e rastësishëm që kanë ndodhur të jenë në shtëpi në momentin e intervistës dhe u kërkuan për të dhëna shtesë specifike.

Hulumtimi është bazuar në një mostër përfaqësuese të shqiptarëve, serbëve dhe etnive të tjera të Kosovës. Mostra e përzgjedhur përfshin 8,000 ekonomi familjare. Shtrirja e mostrës së pjesëmarrësve bazohet në përkatësinë etnike (shqiptarë, serbë, dhe komunitete të tjera), dhe vendbanim (zonë urbane/rurale). Përzgjedhja e ekonomive familjare për intervistim në kuadër të kornizës së mostrës është bërë sipas metodës së rastit, ku janë përzgjedhur 600 qarqe dhe prej tyre nga 16 ekonomi familjare të rregullta dhe nga 4 ekonomi familjare zëvendësuese. Mostra u dizajnuar e tillë që t'i përfshijë shqiptarët e Kosovës, serbët dhe etnitë e tjera që jetojnë në Kosovë.

---

5 REZULTATET

Gjatë periudhës 2004-2016, remitencat kanë shënuar një normë mesatare rritje vjetore prej rreth 6 përqind, ndonëse ecuria e tyre është subjekt i disa thyerjeve strukturore gjatë kësaj periudhe. Në periudhën 2005-2008, remitencat janë karakterizuar me një normë dyshifrore të rritjes që është luhatur në një interval prej 10 përqind -17 përqind. Ndërsa, në vitet 2009 dhe 2010, remitencat kanë shënuar rënie të lehtë vjetore që kryesisht rezultoi si pasojë e ndikimit të krizës financiare në vendet ku është e përqendruar diaspora kosovare. Viti 2011 shënoi rënien më të lartë historike të remitencave, me rreth 15 përqind, gjë që i'u atribua ndryshimit të metodologjisë së matjes së remitencave nga Departamenti i Statistikave (Banka Qendrore e Republikës së Kosovës)². Që pas vitit 2011, remitencat janë karakterizuar me një normë rritjeje më të ngadaltë krahasuar me periudhat e mëparshme prej rreth 7 përqind. (Bujupi, 2018)

Flukset hyrëse janë shumë më të larta nga vendet ku janë të përqendruar emigrantët kosovarë. Sic shihet edhe në figurën më poshtë remitancat më të larta në Kosovë janë nga emigrantët të cilët jetojnë në Gjermani duke pasuar nga ata në Zvicërr.

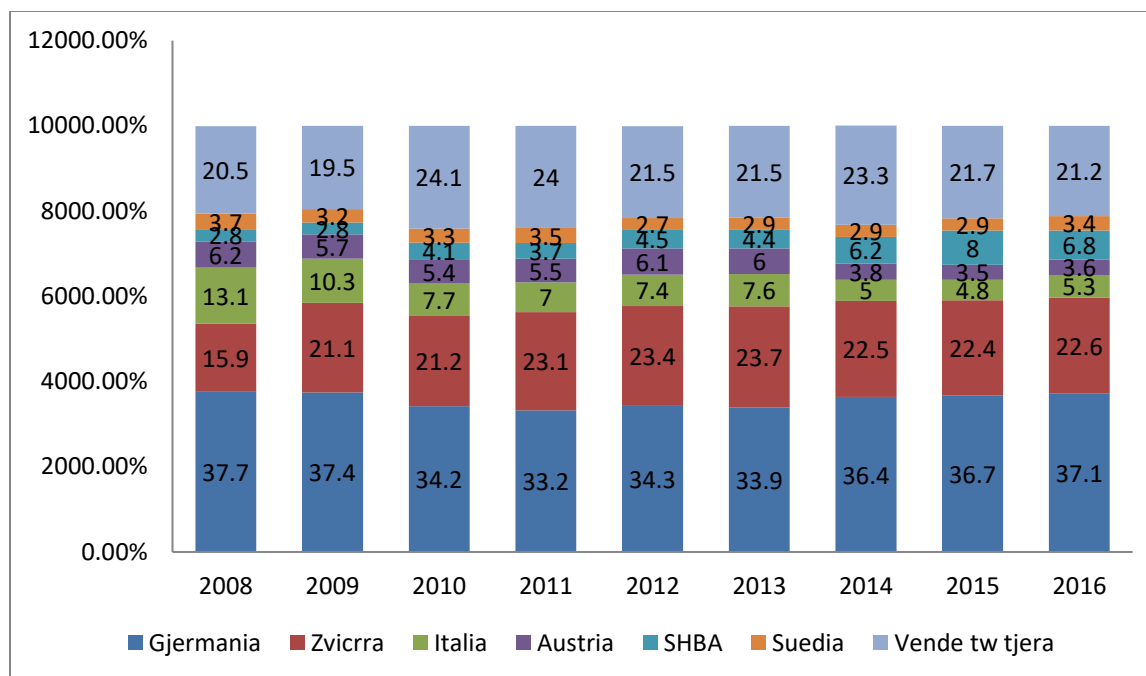

Figure 5.0. Remitancat sipas vendit të origjinës (BQK,2016)

Sipas raporteve vjetore të Bankës Qëndrore të Kosovës në vitin 2015 remitancat kanë pasur një rritje vjetore prej 8.5 përqind nga viti 2014 të cilat arritën vlerën prej **752.4** milionë euro. Investimet e Huaja direkte të pranuar në Kosovë gjatë këtij viti ishin 324.4 milionë euro. (BQK, Raporti Vjetor 2015, 2016)

Ndërsa në vitin 2016 të hyrat nga emigrantët ishin 691.0 milionë euro të cilat duke i krahasuar me vitin 2015 kanë pësuar rënie. Poashtu edhe IHD-të u karakterizuan me rënie të vlerës në **215.9** milionë euro në vitin 2016, nga vlera prej 324.4 milionë euro sa ishin pranuar në vitin 2015. (BQK, Raporti Vjetor 2016, 2017)

“Remitancat e pranuar ne Kosove, qe njeheresh paraqesin edhe kategorine me te madhe ne kuader te llogarise se te ardhurave dytesore shenuan vleren prej 553.3 milion euro deri ne gusht 2019, apo 6.3% me shume krahasuar me te njejten periudhe te vitit 2018. Nje pjese e konsiderueshme e remitancave eshte pranuar edhe nga SHBA-te, perkatesisht 7.1% e gjithsej remitancave te pranuar ne Kosove. Ne kuader te llogarise financiare, hyrjet e investimeve te huaja direkte (IHD) ne Kosove arriten vleren prej 199.2 milione euro duke shenuar rritje prej 22.9% krahasuar me periudhen e njejte te vitit 2018.” thuhet ne raportin e fundit te BQK-se.

Ne kuader te struktures se IHD-ve, sipas BQK-se, kapitali dhe fondi I investimeve ne aksione arriti vleren prej 161.0 milion euro dhe shenoi rritje prej 2.1% ndersa IHD-te ne forme te instrumenteve te borxhit shenuan vleren prej 28.2 milion euro (4.4 milion euro ne periudhen e njejte te vitit 2018).

---

6 DISKUTIME DHE KONKLUZIONE

Ne kete kapitull eshte permbledhur ne pika te shkurtra tema se qfar eshte Remitanca

Nga shkurti i vitit 2015, 176 vende e kanë njohur 16 qershorin si Ditën Ndërkombëtare të Remitancave të Familjeve. Kjo ditë është miratuar unanimisht nga Asambleja e Përgjithshme e Fondit Ndërkombëtar për Zhvillimin Bujqësor (IFAD - International Fund for Agricultural Development) dhe është shënuar edhe në Rezolutën A/RES/71/237 të Asamblesë së Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara mbi Migrimin dhe Zhvillimin Ndërkombëtar.

Shpallja e kësaj dite përfaqëson jo vetëm një mundësi për të njohur përpjekjet dhe kontributin e emigracionit në mbarë globin, por edhe për të promovuar rolin e remitancave në përballimin e sfidave ekonomike, sociale dhe mjedisore, me të cilat përballen vendet në zhvillim. Kjo ditë thekson rëndësinë e potencialit të remitancave në arritjen e objektivit final të kthimit të migrimit të brezave të ardhshëm, në një zgjedhje e jo më një nevojë. 16 qershori kremton punën, sakrificën dhe bujarinë e punëtorëve, si dhe shërbimet e ofruara nga industria financiare, për t'i kthyer remitancat në një realitet për miliona emigrantë në mbarë botën.

“Numri i migrantëve ndërkombëtarë — individë që jetojnë në një shtet të ndryshëm nga ai i lindjes — arriti në 258 milionë në vitin 2017 në të gjithë botën, 49% më shumë se në vitin 2000. Kjo përbën gati 3.4% të popullsisë botërore (nga 2.8% në vitin 2000) sipas Kombeve të Bashkuara.”
(<http://www.un.org/en/events/family-remittances-day>)

Remitancat janë pagesa parash në formën e dergesave pa kundershperblim dhe janë pjesë perberese e bilancit e të pagesave në llogarime koherente të sistemit monetar. Ato, në mbare botën, llogariten të jenë fluksi I dytë me I rëndësishëm financiar pas ndihmave ndërkombetare.

Shumica e dergesave të parave janë dergesa parash që nuk kalojnë nëpërmjet bankave dhe pikave të transferimit, por në fakt kanë qenë me ndikim të madh në mbajtjen dhe shtimin e bazës së konsumit, kryesisht në zonat rurale dhe qytetet e vendit. Një nga arsyet e mospërdorjes së transferimit të parave nëpërmjet bankave dhe zyrave të transferimit është edhe kosto e lartë e transferimit. Megjithatë, remitancat nuk kanë ndonjë kontribut të konsiderueshëm në zhvillimin rural, për kundërshtim, sipas tyre, zhvillimi mund të sigurohet vetëm me kthimin e emigrantëve.

Remitencat në Kosovë janë një element i rëndësishëm në luftimin e varfërisë. Sidoqoftë, studimi tregon se ka ende potencial për rritjen e rolit të tyre në procesin e gjithëmbarrshëm zhvillimor. Gjetjet e raportit mbi mënyrën e përdorimit të remitencave dhe kanaleve të dërgimit të tyre kërkojnë vëmendje të shtuar. Në përgjithësi, të dhënat e raportit duhet të shërbejnë për promovimin e debatit në mes të qeverisë dhe autoriteteve publike, sektorit privat, dhe qytetarëve, mbi rolin e remitencave dhe strategjive inovative për rritjen e ndikimit të remitencave në ekonominë e Kosovës

Efikasiteti dhe siguria mbeten dy objektivat kryesore që duhet t’i përmbushin institucionet që ofrojnë shërbimet e remitancave. Në përmbushjen e këtyre objektivave ndikon baza ligjore dhe mbikëqyrja që ndërmerr Banka Qendrore përmes autorizimeve që ia përcakton ligji. Në mënyrë që të rritet efikasiteti dhe siguria në transfere të emigrantëve rekomandohet: (*Bazuar në Bankën Qendrore të Republikës së Kosovës*)

- Fushatë për vetëdijësim të emigrantëve që të shfrytëzojnë mënyrat formale të transfereve- e cila duhet të ketë mbështetje nga BQK-ja, Ministria e Diasporës, Ministria e Financave dhe bankat komerciale. Fushata mund të organizohet nga BQK-ja, Ministria e Diasporës, SHBK-ja si dhe agjenci e institucione tjera, me ç’rast do të përgatiteshin broshura informative për emigrantë gjatë

sezonit të verës dhe të cilat do të mund të vendoseshin tek të gjitha bankat dhe në qendra tregtare si vende më të frekuentuara nga emigrantët.

- Shpërndarja e pikave të agjencioneve për transfer të parave edhe në zona rurale. Është e njohur se bankat dhe agjencionet për transfer të mjeteve janë kryesisht të vendosura nëpër zonat urbane, kështu që qasja për banorët e zonave rurale është e vështirë për shkak të infrastrukturës dhe faktorëve tjerë. Do të ishte e mirëseardhur për banorët e këtyre zonave hapja e pikave edhe nëpër zonat e tyre.

- Shtrirja e rrjetit të ATM dhe POS terminaleve nëpër zona rurale që të lehtësohet qasja edhe për banorët e këtyre zonave. Aktualisht në Kosovë ATM dhe terminalët POS janë të koncentruar nëpër zona urbane, ndërsa në zona rurale rrallë mund të gjendet ndonjë prej tyre. Mungesa e lidhjeve dhe kostoja e mirëmbajtjes konsiderohen si faktorët, që kanë ndikuar në numrin e vogël të ATMve dhe POS terminaleve në zona rurale.

- Pajisja e Kosovës me SWIFT Code – BQK-ja në mënyrë të vazhdueshme është përpjekur për çështjen e SWIFT Codit, por kanë qenë rrethanat politike ato që i kanë mohuar mundësinë e pajisjes me këtë kod. Pajisja e Kosovës me SWIFT CODE do të zvogëlonte koston e transfereve nga jashtë pasi që bankat komerciale nuk do të shfrytëzonin dhe paguanin për SWIFT CODE të vendeve tjera dhe transferet do të kryheshin më lehtë dhe më shpejt.

- Ulja e tarifave për transferët hyrëse nga vendet perëndimore nga ana e bankave dhe agjencioneve të specializuara për transfere ndërkombëtare, e kjo do të ndikonte në masë të madhe në uljen e vëllimit dhe numrit të transfereve joformal.

- Rritja e konkurrencës-licencimi i agjencioneve tjera për transfer të parave.

- Hartimi i rregullativës ligjore për remitanca-BQK-ja në koordinim me akterë tjerë duhet të hartojë një dokument, i cili do të përcaktonte mënyrën e funksionimit të tregut të remitancave në Kosovë. Në këtë mënyrë do të definoheshin në mënyrë të qartë të drejtat dhe obligimet e pjesëmarrësve në tregun e remitancave dhe njëkohësisht klientët do të jenë më të mbrojtur nga abuzimet e mundshme.

---

7 REFERENCAT

Adams Jr., R. and Page, J. (2005). *Do International Migration and Remittances Reduce Poverty in Developing Countries? Vol.33*. Washington DC: World Development.

BQK (2013). *Analiza Mbi mënyrat e dërgimit të remitancave në Kosovë*. Prishtinë: Banka Qëndrore e Kosovës.

BQK (2015). *Raporti Vjetor*. Prishtinë: Banka Qëndrore e Kosovës.

BQK (2016). *Raporti Vjetor*. Prishtinë: Banka Qëndrore e Kosovës.

BQK (2017). *Raporti Vjetor*. Prishtinë: Banka Qëndrore e Kosovës.

BQK (2017). *Vlerësimi Tremujor i Ekonomisë Nr. 18, Tremujori I*. Prishtinë: Banka Qëndrore e Kosovës.

BQK (2017). *Vlerësimi Tremujor i Ekonomisë Nr. 19, Tremujori II*. Prishtinë: Banka Qëndrore e Kosovës.

BQK (2017). *Vlerësimi Tremujor i Ekonomisë Nr. 20, Tremujori III*. Prishtinë: Banka Qëndrore

e Kosovës.

BQK (2017). *Vlerësimi Tremujor i Ekonomisë Nr. 21, Tremujori IV*. Prishtinë: Banka Qëndrore e Kosovës.

BQK (2018). *Përcaktuesit makroekonomikë të remitencave në Kosovë: Analizë me të dhëna panel, Material Studimor*. Prishtinë: Banka Qëndrore e Kosovës.

BQK (2018). *Vlerësimi Tremujor i Zhvillimeve Makroekonomike Nr. 22, Tremujori I*. Prishtinë: Banka Qëndrore e Kosovës.

BQK (2018). *Vlerësimi Tremujor i Zhvillimeve Makroekonomike Nr. 23, Tremujori II*. Prishtinë: Banka Qëndrore e Kosovës.

Doorn J., V. (2001). *Migration, Remittances and small Enterprise Development*. Geneva: ILO - International Labor organization.

Klaus Liebscher (2005). *European Economic Integration and South-East Europe*. Edward Elgar Publishing.

Piana, V. (2007). *Remittances - A key concept in Economics and Management*. [online] www.economicwebinstitute.org. Available at:
<http://www.economicwebinstitute.org/glossary/remittances.htm>.

Samuel Munzele Maimbo and Dilip Ratha (2005). *Remittances : development impact and future prospects*. Washington, Dc: World Bank.

UNDP (2012). *REMITTANCE STUDY 2012*. [online] www.undp.org. Prishtinë: UNDP.
Available at:
http://www.undp.org/content/dam/kosovo/docs/Remittances/KRS2012_English_858929.pdf
[Accessed 5 Sep. 2020].

World Bank (2007). *Poverty Assessment in Kosovo*. Prishtinë: Volume I Accelerating Comprehensive Development to Reduce Widespread Poverty.

World Bank (2011). *Migration and economic development in Kosovo*. Prishtinë: World Bank.

